

УДК 378.091.12:159

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10\(56\)-505-515](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10(56)-505-515)

Карпенко Ангеліна Андріївна аспірантка, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, <https://orcid.org/0009-0009-3133-2378>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЗДІЙСНЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті досліджено процес становлення та трансформації нормативно-правової бази підготовки фахівців зі спеціальності «Психологія» в Україні у період з моменту проголошення незалежності (1991 р.) до прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.). Обґрунтовано, що цей період є ключовим для розуміння еволюції системи психологічної освіти, оскільки вона перейшла від успадкованої радянської моделі до структури, орієнтованої на європейські стандарти та компетентнісний підхід.

Ключові законодавчі акти, що сприяли інституціоналізації та модернізації підготовки психологів, включають Закони України «Про освіту» (1991) та «Про вищу освіту» (1993), Постанову КМУ № 674 про акредитацію (1996) і приєднання до Лісабонської конвенції (1997), яке запровадило багаторівневу структуру вищої освіти. Стратегічне значення для професії мав наказ МОН № 127 про «Положення про психологічну службу системи освіти України» (1999/2000 рр.), який інституціоналізував професію практичного психолога, створивши масову потребу у кваліфікованих кадрах та стимулюючи модернізацію змісту їх підготовки.

Період 2002–2014 рр. став етапом активної трансформації підготовки психологів в Україні, ознаменований переходом від радянської до європейської двоступеневої структури (бакалавр-магістр) та запровадженням ECTS. У цей час закріплено двовекторність підготовки («Психологія» – наукова та «Практична психологія» – прикладна) і забезпечено узгодженість освітньої сфери з ринком праці через Класифікатор професій (2010). Ключовим кроком стало затвердження Національної рамки кваліфікацій (НРК) у 2011 році, що ввела дескриптори та орієнтувала стандарти на результати навчання/компетентності. Завершився період ухваленням Закону України «Про вищу освіту» (2014), який скасував рівень «спеціаліст», остаточно закріпив компетентнісну модель і створив підґрунтя для повної інтеграції в ЕНЕА.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна освіта, майбутній психолог, професійна діяльність, нормативно-правова база.

Karpenko Anhelina Andriivna postgraduate student of Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv, <https://orcid.org/0009-0009-3133-2378>

REGULATORY AND LEGAL FRAMEWORK FOR TRAINING FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

Abstract. The article examines the process of formation and transformation of the regulatory framework for training specialists in the specialty «Psychology» in Ukraine in the period from the declaration of independence (1991) to the adoption of the new Law of Ukraine «On Higher Education» (2014). It is substantiated that this period is key for understanding the evolution of the psychological education system, as it moved from the inherited Soviet model to a structure focused on European standards and a competency-based approach.

Key legislative acts that contributed to the institutionalization and modernization of psychologist training include the Laws of Ukraine «On Education» (1991) and «On Higher Education» (1993), the Resolution of the Cabinet of Ministers No. 674 on accreditation (1996) and accession to the Lisbon Convention (1997), which introduced a multi-level structure of higher education. The strategic importance for the profession was the order of the Ministry of Education and Science No. 127 on the «Regulations on the Psychological Service of the Education System of Ukraine» (1999/2000), which institutionalized the profession of a practical psychologist, creating a mass need for qualified staff and stimulating the modernization of the content of their training.

The period 2002–2014 was a stage of active transformation of the training of psychologists in Ukraine, marked by the transition from the Soviet to the European two-cycle structure (bachelor-master) and the introduction of ECTS. At this time, the two-vector nature of training was established («Psychology» – scientific and «Practical Psychology» – applied) and the coherence of the educational sphere with the labor market was ensured through the Classification of Occupations (2010). A key step was the approval of the National Qualifications Framework (NQF) in 2011, which introduced descriptors and oriented standards to learning outcomes/competence. The period ended with the adoption of the Law of Ukraine «On Higher Education» (2014), which abolished the «specialist» level, finally consolidated the competency model, and created the basis for full integration into the EHEA.

Keywords: professional training, professional education, future psychologist, professional activity, regulatory framework.

Постановка проблеми. Сучасна потреба в кваліфікованих психологах, здатних вирішувати складні соціальні та освітні завдання, висуває на перший план необхідність глибокого аналізу еволюції нормативно-правової бази підготовки психологів в Україні у період з 1991 до 2014 року. Ця проблема є актуальною, оскільки розуміння динаміки законодавчих змін — від успадкованої радянської системи до курсу на Болонський процес та впровадження Національної рамки кваліфікацій — необхідне як для наукового осмислення інституціоналізації професії, так і для вирішення важливого практичного завдання — розробки сучасних, компетентнісно-орієнтованих освітніх стандартів,

які забезпечать повну інтеграцію української психологічної освіти у Європейський простір вищої освіти (ЕНЕА).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато наукових досліджень присвячено проблемі професійної підготовки особистості, розглядаючи різні її аспекти та формуючи концептуальні підходи в межах окремих наукових дисциплін. Зокрема, педагогічний аспект професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти був глибоко опрацьований такими вченими, як О. Абдуліна, В. Берека, І. Зязюн, Л. Хомич.

Актуальність і важливість професійної підготовки студентів-психологів висвітлена у фундаментальних концепціях і оригінальних технологіях, розроблених Д. Богоявленською, О. Бондаренко, С. Максименко, В. Панком, Н. Чепелевою та іншими дослідниками.

Особливу увагу низка науковців (І. Зязюн, В. Панок, С. Максименко, Н. Ничкало, Л. Карамушка та ін.) приділяла розробці питань, пов'язаних із формуванням ключових професійних якостей майбутнього практика у вищій школі. Ці дослідження сфокусовані на розвитку професійної компетентності, критичності мислення, здібностей до прогнозування, імпровізації, інноваційності та творчого потенціалу особистості.

Мета статті – дослідження та аналіз становлення, еволюції та ключових етапів формування нормативно-правової бази здійснення підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності «Психологія» в Україні у період з 1991 до 2014 року.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження встановлено, що після проголошення незалежності України в 1991 році підготовка майбутніх фахівців за спеціальністю 020400 «Психологія» здійснювалась за рівнем «спеціаліст» на відділеннях «Соціологія» у межах розділу «Філософські науки».

Хоча й було ухвалено Закони України «Про освіту» (1991) та «Про вищу освіту» (1993), Україна тимчасово використовувала радянські номенклатури спеціальностей як базові, доповнюючи їх власними наказами Міністерства освіти України, зокрема щодо формування Державного класифікатора спеціальностей. У 1996 році Постановою КМУ № 674 було схвалено «Положення про державну акредитацію вищих закладів освіти», в якому закріплювались рівні акредитації вищих навчальних закладів, вимоги до навчальних планів, матеріально-технічної бази та викладацького складу [1].

У 1997 році Україна приєдналася до Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій у європейському регіоні, тобто було зроблено перший крок до визнання українських дипломів за кордоном. Цього року було прийнято нову редакцію закону «Про освіту», яка закріплювала багаторівневу структуру вищої освіти: молодший спеціаліст – бакалавр – спеціаліст – магістр, а Постановою КМУ № 507 «Про перелік напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями» визначено освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки майбутніх фахівців, зокрема із спеціальності «Психологія».

Стратегічно важливою для подальшої трансформації системи освіти в країні вважаємо Постанову КМУ № 1247 «Про розроблення державних стандартів вищої освіти» (1998), в якій було визначено умови розробки і впровадження державних та галузевих стандартів, а також порядок взаємодії МОН з органами влади та навчальними закладами [2].

Важливим, з огляду на предмет нашого дослідження, є наказ МОН України № 127 про «Положення про психологічну службу системи освіти України» (1999 року зі змінами від 2000 р.), який фактично інституціоналізував професію практичного психолога в школі і регламентував його діяльність у закладах освіти. У документі вказано на важливість і необхідність створення психологічної служби саме у системі освіти задля забезпечення психологічного супроводу освітнього процесу, сприяння гармонійному розвитку особистості учнів і студентів, підтримці психічного благополуччя і здоров'я усіх учасників освітнього процесу [3]. Затвердження цього положення актуалізувало масову потребу в освітніх психологах та модернізацію змісту їх підготовки, перш за все у педагогічних інститутах та університетах.

Як бачимо, до 2002 року існувала певна законодавчо-нормативна база вищої освіти, зокрема й з підготовки майбутніх психологів. Проте за змістом вона була переважно спадковою від попередніх часів. Тому першим фундаментальним документом (10 розділів, 64 статті), що унормував сферу вищої освіти, вважаємо Закон України «Про вищу освіту», прийнятий у 2002 році. Вперше на державному рівні офіційно було проголошено курс на приєднання до Болонського процесу і введено поняття «Державний стандарт вищої освіти» [4]. У цьому році указом Президента України було затверджено Національну доктрину розвитку освіти – стратегічний документ, що визначив головні завдання освітньої галузі на найближчі 10-15 років [5]. Саме з цими ключовими подіями ми пов'язуємо старт модернізації змісту і структури підготовки майбутніх психологів і тому цей рік у нашому дослідженні обрано початком періодизації.

У 2002 році в Україні розпочався процес трансформації системи вищої освіти, який був зумовлений переходом до ринкової економіки та обранням курсу на інтеграцією до європейського освітнього простору. Важливим кроком було прийняття нових нормативно-правових актів, що регулювали різні аспекти освітньої діяльності ЗВО. Однією з ключових подій була активізація дискусій щодо адаптації українського законодавства до вимог Болонського процесу, до якого Україна офіційно приєдналася у 2005 році. З огляду на принципову зміну вектору подальшого розвитку системи вищої освіти в Україні, часовий відрізок 2002-2005 роки (перший етап першого періоду нашого дослідження) вважаємо окремим етапом першого періоду трансформації змісту підготовки майбутніх фахівців, виокремленого у рамках нашого дослідження. На цьому етапі відбулось виділення «Психології» у самостійну галузь знань з кодом 0201.

Аналізуючи прийняті документи, можна виділити найбільш суттєві зміни у підготовці майбутніх психологів, що відбулись упродовж 2002-2005 років:

1) перехід від радянської моделі підготовки спеціаліста (упродовж 5-ти років) до європейської двоступеневої структури: бакалавр – 4 роки та магістр – 1-2 роки (українські студенти отримали можливість продовжувати навчання у магістратурі за кордоном);

2) запровадження європейської системи кредитів (ECTS), що забезпечило: прозорість освітніх програм, можливість перезарахування предметів під час навчання за кордоном, співмірність дисциплін із програмами країн ЄС через перерахунки навчального навантаження у стандартних одиницях (для спеціальності «Психологія» це означало узгодження змісту окремих курсів через внесення нових модулів, наприклад «арт-терапія», «кризова психологія»);

3) створення внутрішньої системи забезпечення якості – оновлення вимог до ліцензування та акредитації освітніх програм, орієнтованих на європейські принципи.

Для спеціальності «Психологія» у вказані роки були визначені обов'язкові стандарти підготовки, у яких зазначалося:

- обсяг і структура практики (навчальної, виробничої, клінічної),
- перелік ключових дисциплін («психодіагностика», «консультативна психологія», «етика психолога»),
- включення етичних норм до змісту навчальних програм [6].

У процесі дослідження встановлено, що з 2006 р. спостерігається суттєве збільшення кількості ЗВО, розширення спектру спеціальностей, збільшення державного замовлення і зростання контингенту студентів. Цього року починається робота над новою Національною рамкою кваліфікацій у контексті європейських підходів, створюється проєкт нового Переліку галузей знань та бакалаврських програм. Спеціальність «Психологія» від тепер входить у галузь знань «Гуманітарні науки», пізніше – у «Соціальні та поведінкові науки», відбувається її чітке розмежування з педагогікою, соціальною роботою та філософією.

Постановою КМУ «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста та магістра» було визначено напрями підготовки бакалаврів у межах галузі 0301 «Соціально-політичні науки», у тому числі із спеціальностей 6.030102 «Психологія» - базового академічного напрямку, орієнтованого на загальнонаукову та теоретичну підготовку та 6.030103 «Практична психологія» - окремого професійно орієнтованого напрямку з акцентом на прикладні компетентності, психологічну допомогу, консультування, роботу в освіті й соціальних службах [7]. Прийняття цього документа можна вважати першим нормативним кроком, який на державному рівні визнав двовекторність підготовки психологів: науково-теоретичну та прикладну.

Наказ МОН від 27.01.2007 № 58 «Про введення в дію Переліку-2006» фактично регламентував перехід на нову класифікацію. Він зобов'язав ЗВО

оновити освітні програми відповідно до нових напрямів, передбачав ліцензування і акредитацію спеціальностей уже за новим Переліком, унормував порядок зарахування студентів і ведення документації (залікових книжок, дипломів) за новими шифрами й назвами спеціальностей [8].

Отже, названа Постанова КМУ, як стратегічний документ, установила новий перелік напрямів підготовки, фактично закріпивши розподіл «Психологія» і «Практична психологія», а наказ МОН № 58, як процедурний документ, увів у дію цей перелік і визначив механізми його реалізації у практиці ЗВО.

З'ясовано, що у 2008 році в університетах, які брали участь у міжнародних проєктах Tempus, почали формуватися програми з орієнтацією на інклюзивну освіту та психолого-педагогічний супровід навчання. Наприклад, спільні курси з університетами Фінляндії та Великої Британії, присвячені методам психолого-педагогічної підтримки учнів, введення з європейських практик модулів про розвиток креативності та критичного мислення у дітей та підлітків, підготовки психологів, здатних працювати в адміністративних структурах системи освіти. Саме ці події вважаємо першими кроками до європеїзації психологічної освіти в Україні, оскільки у такий спосіб відбувалось поширення поняття «компетентності», акцентувалась увага на етичних кодексах психолога та міждисциплінарності (психологія + медицина + педагогіка) його підготовки.

У 2009 році наказом МОН № 642 було затверджено нову редакцію «Переліку напрямів підготовки бакалаврів», де вперше системно упорядковано й скорочено перелік напрямів підготовки (замість понад 600 спеціальностей залишилися 145 напрямів) та визначено відповідність кожного напрямку певній галузі знань. Напрямок підготовки «Психологія» за міжнародною класифікацією отримав код 6.030102 і був віднесений до галузі знань «Гуманітарні науки» [9].

У звіті МОН України до конференції міністрів європейських країн у контексті Болонського процесу «Національний звіт – 2007-2009» знаходимо важливу інформацію про початок робіт над Національною рамкою кваліфікацій (НРК): формування концепції, міжвідомчої координації та термінів підготовки. При цьому НРК розглядалася як фундамент для зіставлення національних ступенів із європейською рамкою (EQF).

У 2010-2011 роках розпочався перехід університетів на навчання за новими освітньо-професійними програмами і продовжився розвиток нормативної бази підготовки майбутніх психологів, який тепер був пов'язаний із запровадженням компетентнісного підходу. Так, у 2010 році Постановою КМУ № 787 «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» було визначено структуру та коди спеціальностей для підготовки фахівців за рівнями спеціаліста та магістра. У рамках цієї постанови спеціальність «Психологія» була віднесена до галузі знань 0301 «Психологія», зокрема для рівня спеціаліста: спеціальність 7.030102 «Психологія» 7.03010301 «Практична психологія (за видами)», для рівня магістра: спеціальність 8.030102 «Психологія» [10].

У 2010 році було ухвалено нову редакцію «Класифікатора професій ДК 003:2010», яка відіграла суттєву роль у впорядкуванні професійних назв робіт у різних галузях, зокрема й у сфері психології. У цьому класифікаторі для психологів було передбачено окремий блок кодувань у групі 2445 «Психологи», що деталізувала напрями професійної діяльності та дозволяла офіційно застосовувати у документах уніфіковані назви посад і професій. Зокрема, у класифікаторі чітко закріплено позицію 2445.2 «Психолог», яка охоплювала загальний профіль фахівця з психології, здатного працювати у сфері освіти, медицини, організаційного розвитку, соціальної роботи тощо. Окремо виокремлювалася позиція «Практичний психолог», яка належала до тієї ж групи, але акцентувала прикладну сферу діяльності – роботу в освітніх закладах, соціальних службах, установах, де потрібна психологічна підтримка та корекційна допомога [11]. Така деталізація відображала зростаюче усвідомлення різниці між академічною підготовкою психолога-дослідника та практичною підготовкою фахівця, який безпосередньо працює з клієнтами.

Вказані коди фіксувалися у дипломах та кваліфікаційних документах як орієнтир для запису назви спеціальності чи напрямку підготовки. Наприклад, випускник, що завершив навчання за спеціальністю «053 Психологія», у дипломі отримував кваліфікацію «Психолог» (код 2445.2), тоді як той, хто навчався за освітніми програмами практичної психології, отримував уточнення «Практичний психолог». Це забезпечувало узгодженість між освітньою сферою та ринком праці: університети формували результати навчання так, щоб вони відповідали офіційним назвам у класифікаторі, а роботодавці при цьому мали орієнтир на єдину систему кодів.

Отже, «Класифікатор професій ДК 003:2010» не лише унормував термінологію, а й виконував функцію інституційного містка між підготовкою у закладах вищої освіти та реальними вимогами ринку праці. Він закріплював професійний статус психолога в офіційних документах і визначав єдину систему кодування, якою користувалися при формуванні штатних розписів, складанні кваліфікаційних характеристик, а також при акредитації освітніх програм.

У 2011 році Постанова КМУ № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» ввела дескриптори рівнів освіти, що лягли в основу оновлених стандартів освіти. Для психологів це означало чітке структурування очікуваних результатів навчання, зокрема у сфері практичних умінь, психодіагностики, консультування та етичних компетентностей. Саме ця подія обрала межею другого і третього етапів першого періоду нашого дослідження [12].

Цей документ встановлював зрозумілу ієрархію освітніх та професійних кваліфікацій і створював основу для визнання українських дипломів у Європі. НРК складається з 10 рівнів (від початкових умінь до найвищих академічних і професійних кваліфікацій), для кожного з яких визначає: знання, уміння (когнітивні, практичні); комунікативні навички; автономність та відповідальність у професійній діяльності [12]. Від тепер національні стандарти вищої

освіти мали розроблятися з урахуванням НРК, а університети формувати результати навчання («learning outcomes») у категоріях знань, умінь і компетентностей, зазначених у цьому документі. Для психології цей документ виступив своєрідним «каркасом», який уніфікував вимоги до освітніх результатів та забезпечив узгодженість із Європейською рамкою кваліфікацій. Відтепер підготовка психологів передбачає здобуття вищої освіти у ЗВО за спеціальністю 053 «Психологія». Після отримання диплома, додаткове проходження сертифікаційних курсів надає можливість здобути спеціалізацію у певних напрямках: клінічна, юридична чи практична психологія.

Вимоги до змісту підготовки майбутніх психологів відповідно до вимог Національної рамки кваліфікацій представлено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Відповідність рівнів НРК освітнім ступеням підготовки за спеціальністю «Психологія»

Рівень НРК	Освітній ступінь	Типові результати навчання (знання, уміння, компетентності)	Зміст підготовки
5	Молодший спеціаліст	Базові знання фундаментальних дисциплін; навички виконання простих завдань; обмежена автономність	Основи психології, психологічна діагностика на базовому рівні, робота під керівництвом
6	Бакалавр	Спеціалізовані знання; здатність застосовувати теорію на практиці; здатність до самостійного навчання	Загальна психологія, освітня і соціальна психологія, проведення простих психологічних досліджень, консультації під керівництвом
7	Магістр	Глибокі спеціалізовані знання; здатність до проведення досліджень і розв'язання складних задач; критичне мислення; управління процесами	Клінічна психологія, психотерапевтичні методики, управління психологічною службою, науково-дослідницька діяльність, розробка освітніх програм з психології
8	Доктор філософії (PhD)	Нові знання на основі досліджень; здатність генерувати інноваційні рішення; високий рівень автономії	Науково-дослідна робота, розробка нових методик психодіагностики та психотерапії, керівництво науковими групами
9	Доктор наук	Провідна роль у розвитку дисципліни; високий рівень управління науковою діяльністю; формування стратегій розвитку галузі	Провідні наукові дослідження у психології, створення наукових шкіл, участь у національних і міжнародних програмах підготовки кадрів

Вивчення джерельного масиву дослідження засвідчило, що упродовж 2010-2011 років у науково-педагогічних виданнях активно обговорювалися

проекти нового закону «Про вищу освіту». Оглядовий аналіз публікацій надав можливість встановити факт опротестування академічними спільнотами, університетами та студентськими організаціями нових проєктів, які вони вважали не відповідними європейським стандартам.

Завершенням першого періоду модернізації змісту підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності обрано ухвалення нового Закону України «Про вищу освіту» у 2014 році, який поєднав попередні напрацювання з вимогами Європейського простору вищої освіти. Він закріпив автономію ЗВО, посилив вимоги до системи забезпечення якості та заклав основу для розробки нових стандартів спеціальності «Психологія». Закон скасував освітньо-кваліфікаційні рівні, систему «молодший спеціаліст – бакалавр – спеціаліст – магістр». Офіційно було визнано перехід від «знаннєвої моделі» (знати → вміти) до компетентнісної (знати → вміти → бути здатним застосувати). Для психологів це означало оновлення структури програм та перехід на дворівневу модель (бакалавр – магістр) та появу сучасних магістерських програм з акцентом на практику і стажування.

Новий Закон України «Про вищу освіту» (2014) заклав підґрунтя для інтеграції української системи у Європейський простір вищої освіти (ЕНЕА) і розпочав новий етап у модернізації змісту підготовки майбутніх фахівців, психологів зокрема [14].

Висновки. Аналіз нормативно-правової бази здійснення підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності свідчить про поступову і цілеспрямовану еволюцію системи підготовки майбутніх психологів в Україні від успадкованої радянської моделі до інтеграції у європейський освітній простір. Ключові етапи включали: інституціоналізацію професії практичного психолога (1999/2000), що створило масову потребу в кадрах; фундаментальну модернізацію (початок 2002 р.) з офіційним проголошенням курсу на Болонський процес, виділенням психології як самостійної спеціальності та переходом на двоступеневу систему; та завершення формування рамки євроінтеграції (2011–2014 рр.) через впровадження Національної рамки кваліфікацій та прийняття Закону «Про вищу освіту» (2014), що закріпив компетентнісний підхід і дворівневу модель (бакалавр-магістр), забезпечивши узгодженість освітніх результатів з вимогами ринку праці та європейськими стандартами.

Література:

1. Про затвердження переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах : Постанова Каб. Міністрів України від 07.08.1996 р. № 674. *Зібрання постанов Уряду України*. 1996. № 15. Ст. 400.
2. Про розроблення державних стандартів вищої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 07.08.1998 № 1247. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1247-98-п#Text>.
3. Про затвердження Положення про психологічну службу системи освіти України : Наказ М-ва освіти України від 03.05.1999 № 127 : станом на 17 серп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0922-99#Text>.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 10(56) 2025

4. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 № 2984-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. № 20. С. 134. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14/ed20020117#Text>.
5. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>.
6. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра. Напрямок підготовки 0301 Соціально-політичні науки. Спеціальність 8.03010201 «Психологія». Київ, 2007.
7. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра : Постанова Каб. Міністрів України від 13.12.2006 № 1719. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-п#Text>.
8. Про введення в дію Переліку-2006 : Наказ МОН України від 27.01.2007 № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0058290-07#Text>.
9. Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента : Наказ МОН України від 09.07.2009 № 642. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0642290-09#Text>.
10. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра : Постанова Каб. Міністрів України від 27.08.2010 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-п/ed20100827#Text>.
11. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010 : від 28.07.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10/ed20241213#Text>.
12. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Каб. Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 : станом на 14 черв. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#Text>.
13. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII : станом на 22 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

References:

1. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia pereliku napriamiv ta spetsialnostei, za yakymy zdiisniuetsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh : pryiniaty 07.08.1996 roku № 674 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on approval of the list of fields and specialties for which specialists are trained in higher education institutions from August 7 1996, № 674]. (1996). *Zibrannia postanov Uriadu Ukrainy - Collection of Resolutions of the Government of Ukraine*, 15 [in Ukrainian].
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro rozroblennia derzhavnykh standartiv vyshchoi osvity : pryiniaty 07.08.1998 roku № 1247 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the development of state standards for higher education from August 7, 1998, № 1247]. (1998). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1247-98-п#Text> [in Ukrainian].
3. Nakaz Ministerstva osvity Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia pro psykhologichnu sluzhbu systemy osvity Ukrainy : pryiniaty 03.05.1999 roku № 127 [Order of the Ministry of Education of Ukraine on the approval of the Regulation on the psychological service of the education system of Ukraine from May 3 1999, № 127]. (1999). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0922-99#Text> [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu : pryiniaty 17.01.2002 roku № 2984-III [Law of Ukraine on higher education from January 17 2002, № 2984-III]. (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) - Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (BVR)*, 20, p. 134. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14/ed20020117#Text> [in Ukrainian].
5. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity : pryiniaty 17.04.2002 roku № 347/2002 [Decree of the President of Ukraine on the National Doctrine of Education Development from April 17 2002, № 347/2002]. (2002). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> [in Ukrainian].

6. Halusevyi standart vyshchoi osvity. Osvitno-kvalifikatsiina kharakterystyka mahistra. Napriam pidhotovky 0301 Sotsialno-politychni nauky. Spetsialnist 8.03010201 «Psykhologhiia» [Branch Standard of Higher Education. Educational and Qualification Characteristics of a Master. Field of study 0301 Socio-political sciences. Specialty 8.03010201 «Psychology»]. (2007). Kyiv [in Ukrainian].

7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro perelik napriamiv, za yakymy zdiisniuetsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh za osvitno-kvalifikatsiinykh rivnem bakalavra : pryiniaty 13.12.2006 roku № 1719 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the list of fields for which specialists are trained in higher education institutions at the educational and qualification level of bachelor from December 13 2006, № 1719]. (2006). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-п#Text> [in Ukrainian].

8. Nakaz MON Ukrainy Pro vvedennia v diu Pereliku-2006 : pryiniaty 27.01.2007 roku № 58 [Order of the MES of Ukraine on the introduction of the List-2006 into effect from January 27 2007, № 58]. (2007). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0058290-07#Text> [in Ukrainian].

9. Nakaz MON Ukrainy Pro orhanizatsiiu vyvchennia humanitarnykh dystsyplin za vilnym vyborom studenta : pryiniaty 09.07.2009 roku № 642 [Order of the MES of Ukraine on the organization of the study of humanities disciplines by free choice of the student from July 9 2009, № 642]. (2009). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0642290-09#Text> [in Ukrainian].

10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia pereliku spetsialnostei, za yakymy zdiisniuetsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh za osvitno-kvalifikatsiinykh rivniamy spetsialista i mahistra : pryiniaty 27.08.2010 roku № 787 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the approval of the list of specialties for which specialists are trained in higher education institutions at the educational and qualification levels of specialist and master from August 27 2010, № 787]. (2010). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-п/ed20100827#Text> [in Ukrainian].

11. Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy. Klasyfikator profesii DK 003:2010 : pryiniaty 28.07.2010 roku [Order of the Ministry of Economy of Ukraine National Classifier of Ukraine. Classifier of Professions DK 003:2010 from July 28, 2010]. (2010). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10/ed20241213#Text> [in Ukrainian].

12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii : pryiniaty 23.11.2011 roku № 1341 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the approval of the National Qualifications Framework from November 23 2011, № 1341]. (2011). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#Text> [in Ukrainian].

13. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu : pryiniaty 01.07.2014 roku № 1556-VII [Law of Ukraine on Higher Education from July 1 2014, № 1556-VII]. (2014). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].